

INSTRUMENTI FISKALNE POLITIKE

Porezi – osnovni instrument fiskalne politike. Karakteristike:

opštost – načelo da svi snose poresku obavezu prema istom kriterijumu,

Prinudnost – sankcija za neplaćanje poreza

Nema protivnaknade – nema zavisnosti između visine plaćenog poreza i koristi,

Davanja u novcu – poznato i plaćanje u naturi.

Neafektacija – tj. nedestiniranost poreza.

Mogu da budu: **posredni** (povećavaju cene, prevajuju se potrošačima) i
neposredni (smanjuju dohodek, poreski obveznik = poreski platac)

Prema poreskom izvoru: porezi na imovinu, dohodak i potrošnju.

Takse – novčana naknada koja se plaća za uslugu koju vrše državni organi.

Karakteristike: **opštost** – utvrđuju se generalno, **impersonalnost** – plaća se bez obzira na poresku snagu, **jednostavnost taksene tarife** – najčešće se određuju u fiksnom iznosu; **plaćaju se unapred**.

Akcize – vrsta poreza koja opterećuje potrošnju pojedinačnog dobra. Prednosti: izdašnost, preraspodela dohotka na štetu potrošača luksuznih dobara, smanjuje potrošnju namenjenu retrogradnim potrebama.

Doprinosi – strogo namenski prihodi. U početku primenjivani za finansiranje lokalnih rashoda (nasipi, putevi), počev od 19. veka vezuju se za socijalno osiguranje, zdravstvenu zaštitu.

Prihodi od javnih dobara – prihodi koje ostvaruje država kao vlasnik imovine.

STRUKTURA JAVNIH PRIHODA u SRBIJI

u mlrd dinara

	2005	2006	2007	2008	2009	2009. u %
JAVNI PRIHODI	724,3	867,7	1.002,0	1.143,6	1.146,5	100
1. Tekući prihodi	721,5	865,5	995,4	1.140,5	1.138,6	99,3
1.1. Poreski prihodi	637,9	756,0	870,0	1.000,3	1.000,3	87,24
- porez na dohodak građ.	94,3	118,6	115,8	136,5	133,5	11,64
- Porez na dobit preduzeća	10,3	18,3	29,7	39,0	31,2	2,72
-PDV	215,9	225,1	265,5	301,6	296,9	25,88
-Akcize	71,3	86,9	98,6	110,1	134,8	11,75
-Carine	39,0	45,4	57,4	64,8	48,0	5,6 – 4,1
Ostali poreski prihodi	24,2	30,3	32,8	35,7	37,1	3,23
Doprinosi	183,0	231,4	270,3	312,6	318,8	27
1.2. Neporeski prihodi	83,6	109,6	125,4	140,2	138,3	12,06
2. Kapitalni prihodi	0,2	0,3	5,3	1,5	1,4	0,12
3. Donacija	2,6	1,9	1,3	1,5	6,5	0,56

BUDŽET

Dvostrani račun koji na jednoj strani iskazuje državne (javne) potrebe (po nameni i pojedinačno) a na drugoj strani javne prihode po izvorima.

- **Finansijsko obeležje** – budžet predstavlja plan prihoda i rashoda države
- **Ekonomsko obeležje** – funkcionalna veza izemđu budžetskih sredstava i ekonomskih tokova
- **Pravno** – priroda akta kojim se budžet donosi. Budžet nije zakon u materijalnom smislu ali u formalnom jeste – donosi ga parlament.
- **Političko** – političke konsekvence budžeta.

Opšte karakteristike budžeta:

- Brojčano upoređivanje javnih rashoda i prihoda
- Odnosi se na budući period
- Sistematski je raščlanjen
- Pregledan i uravnotežen.

FONDOVI JAVNE POTROŠNJE

Instrument finansiranja javnih rashoda **kod decentralizovanih fiskalnih sistema**, za finansiranje **potreba koje nemaju čisto javni karakter**.

- **Doprinosi instrument finansiranja;**
- **Obveznici doprinosa** istovremeno i **korisnici sredstava;**
- **Korist srazmerna visini doprinosa.**
- Mogu da se jave kao **potpuno samostalni** (sa sopstvenim izvorima prihodima) ili kao **deo budžetskih prihoda i rashoda**

Pozitivne strane finansiranja putem fondova:

- Autonomija u finansiranju pojedinih oblika javnih potreba
- Prihodi su namenski
- Neutrošena sredstva fonda prenose se u narednu kalendarsku godinu

Negativne strane:

- Gubi se kontrola nad celinom javne potrošnje
- Nekonrolisan rast fondova

BUDŽETSKA RAVNOTEŽA I NERAVNOTEŽA

- **Liberalističko shvatanje** polazi od premise da budžet treba da bude uvek uranotežen.
- **Kenjnzijansko shvatanje** – zagovara cikličnu ravnotežu što znači da u uslovima recesije država treba da poveća javnu potrošnju , dok u vreme prosperiteta povećanim prihodima treba da sanira deficit.

Dva načina finansiranja deficita:

- a) **Kapitalizacija duga** – finansiranje emisijom državnih obveznica.
 - uvećava dug države;
 - emitovanjem obveznica povlače se sredstva koja bi mogla biti upotrebljena za privtne investicije (crowding out)
 - teret otplate prebacuje se na naredne generacije
- b) **Monetizacija duga** – finansiranje deficita zaduživanjem kod centralne banke.
 - emisija novca dovodi do inflacije

POJAM I VRSTE INVESTICIJA

Deo društvenog proizvoda koji se u **ulaže u osnovna i obrtna sredstva** radi održavanja proizvodnje na istom nivou, odnosno stvaranje uslova za proširenje proizvodnje.

Dvostruka uloga: - **zadržavanje postojećeg nivoa proizvodnje**
- **uvećanje proizvodne moći privrednih subjekata.**

Prema oblasti investiranja razlikujemo: privredne i neprivredne.

Prema vrsti sredstava u koja se ulaže: investicije u osnovna i invest. u obrtna

Prema efektima investija: investicije u prostu i proširenu reprodukciju

Prema poreklu : domaće i strane investicije

Prema izvorima: bruto i neto investicije.

Prema uticaju na privredni razvoj: demografske i ekonomske investicije.

BILANS USPEHA

PRIHODI	RASHODI
Poslovni prihodi	Poslovni rashodi: -Materijalni troškovi -Amortizaciju -Zarade radnika
Finansijski prihodi	Finansijski rashodi
Vanredni prihodi	Vanredni rashodi

IZVORI INVESTICIJA

OSNOVNI IZVORI :

- a) amortizacija – deo prenete vrednosti osnovnih sredstava. Dva metoda amortizovanja : vremenska i funkcionalna.
- b) Akumulacija – namenjena proširenoj reprodukciji.

DOPUNSKI IZVORI:

- Štednja stanovništva
- Budžet i fonodovi
- Sredstva banaka
- Inostrana sredstva – važan izvor investicija za države sa niskom akumulativnom sposobnošću.
- Unutrašnji javni zajmovi.

ZADACI INVESTICIONE POLITIKE

Investiciona politika – **deo ekonomske politike koje država koristi da bi uticala na obim, strukturu i efikasnost investicija**. Zadaci investicione politike odnose se na:

- a) **Obim investicija** – investicionom politikom utiče na veličinu dela ND koji je namenjen investicijama. Država utiče na obim investicija primenom mera ekonomske politike poput: **neoporezivanja amortizacije, podsticaj akumulaciji, poreski podsticaji**. Povećanje atraktivnosti zemalja za priliv stranih investicija.

Donja granica investicija izražava se veličinom tzv. Demografskih investicija a gornju granicu utvrđena veličinom BDP.

- b) **Strukturu investicija** – uticaj na strukturu investicija država utiče na strukturu privredu, ekonomske odnose sa inostranstvom, regionalni razvoj.
- c) **Efikasnost investicija** – izražava se **kapitalnim koeficijentom** tj. odnosom kapitala i ostvarenog rasta BDP.